

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА КУРСУ «ОСНОВИ ПРАВА УКРАЇНИ»

1. Виникнення держави і права Основні закономірності виникнення держави і права. Особливості формування держави у різних народів. Різноманітні теорії виникнення держави. Виникнення юридичного права у різних народів. Типи держави і права. Роль держави і права в організації суспільства і здійсненні політичної влади.

2. Основи теорії держави Сутність держави в її інституціональному, субстанціональному, атрибутивному та міжнародному значеннях. Характерні ознаки держави. Розуміння держави філософами і вченими на різних етапах її розвитку. Місце і роль апарату держави в її механізмі. Функції держави. Форма держави. Форми правління, форми державного устрою і форми державно-правового режиму. Форми взаємодії держави та об'єднань громадян. Основні теорії сутності та соціального призначення держави у суспільстві.

3. Загальна характеристика громадянського суспільства і правової держави Громадянське суспільство. Суть і соціальне призначення правової держави. Ознаки громадянського суспільства. Ознаки та принципи правової держави. Суть верховенства права. Структура громадянського суспільства. Роль приватної власності у структурі громадянського суспільства. Співвідношення громадянського суспільства і правової держави. Напрями формування громадянського суспільства і правової держави в Україні.

4. Основи теорії права Соціальні норми. Місце і роль права в системі соціальних норм. Поняття права. Принципи та функції права. Внутрішня і зовнішня форми права. Норма, інститут, підгалузь і галузь права. Сутність джерел права. Правоутворення і правотворчість. Правореалізація. Поняття та елементи правовідносин. Законність, правопорядок, суспільний порядок і дисципліна.

5. Основи правосвідомості, правової культури та правового виховання

Правосвідомість. Види правосвідомості. Структура правосвідомості. Правова культура. Види правової культури. Структура правової культури. Суть правового виховання. Процес правового виховання. Форми правового виховання. Загальна та індивідуальна профілактична робота. Самовиховання.

6. Основи правової поведінки та юридична відповідальність Правове мислення та правова поведінка. Види правової поведінки. Правомірна поведінка. Види протиправної поведінки. Правопорушення та його ознаки. Склад правопорушення. Види правопорушень. Юридична відповідальність та її види. Ретроспективна юридична відповідальність. Підстави притягнення до юридичної відповідальності. Звільнення від юридичної відповідальності.

7. Загальна характеристика конституційного права як провідної галузі права України Поняття, предмет, метод конституційного права. Система конституційного права, його зв'язок з іншими галузями права. Місце конституційного права в системі національного права України. Конституційно-правові відносини, їх види, суб'єкти і об'єкти. Джерела конституційного права: поняття, система, види. Поняття і основні властивості конституції як основного закону держави. Класифікація конституцій. Реалізація і правова охорона конституції. Загальні засади конституційного ладу України. Конституційні основи державного і суспільного ладу в Україні. Система гарантій конституційного ладу. Закріплення основ конституційного ладу в законах України.

8. Загальні засади конституційного ладу України Поняття і принципи конституційного ладу України. Поняття й ознаки державного суверенітету України. Суверенні права Української держави. Державні символи України. Верховенство права в Українській державі. Взаємозв'язок правової держави та громадянського суспільства.

9. Конституційні основи державного та суспільного ладу України Поняття державного ладу України. Принципи державного ладу України. Конституційно-правова характеристика Української держави: форми державного устрою і державного правління. Символи держави, їх

закріплення Конституцією України і законами України. Основні функції Української держави. Поняття і сутність суспільного ладу України. Багатоманітність політичного, економічного, ідеологічного життя суспільства. Політична система суспільства. Економічна система суспільства. Соціальна система суспільства

10. Правовий статус особи в Україні Правовий статус особи: поняття, основні ознаки, види, структура. Природа принципів правового статусу особи. Основні концепції прав людини. Ідея трьох поколінь прав людини. Права людини “першого покоління” – “негативні свободи”. Права людини “другого покоління” та роль держави в їх забезпеченні. Права людини “третього покоління”. Основи конституційного статусу людини в Україні. Система конституційних прав, свобод та обов’язків людини і громадянина. Поняття і види громадянських прав і свобод людини. Політичні права і свободи громадян України. Економічні, соціальні й культурні (духовні) права і свободи людини та громадянина. Конституційні обов’язки громадян України. Права і свободи: поняття, зміст і співвідношення. Поняття гарантій прав людини, їх класифікація. Система захисту прав і свобод людини в Україні. Міжнародні стандарти в сфері прав людини. Громадянство України: поняття та правове регулювання. Підстави набуття та припинення громадянства України. Правовий статус іноземців та осіб без громадянства в Україні.

11. Конституційно-правові форми народовладдя в Україні Народовладдя в Україні та форми його здійснення. Поняття і види референдумів. Предмети всеукраїнського та місцевих референдумів. Юридична сила рішень всеукраїнського та місцевих референдумів. Принципи і порядок проведення референдумів. Відповідальність за порушення порядку проведення референдуму. Народне обговорення найважливіших питань суспільного і державного життя. Дорадче опитування громадян. Збори громадян та інші форми визначення громадської думки. Відкликання народних депутатів України, депутатів та голів місцевих рад. Звернення громадян.

12. Виборче право та виборча система України. Правовий статус депутатів Вибори: поняття та принципи проведення. Становлення інституту виборів. Виборче право. Об'єктивне і суб'єктивне виборче право. Активне і пасивне виборче право. Види виборів та виборчих систем. Вибори загальнонаціональні та місцеві: чергові, позачергові, повторні; дійсні, недійсні. Мажоритарна і пропорційна виборчі системи: поняття, різновиди. Змішана виборча система. Виборча система в Україні. Виборчий процес та його стадії. Відповідальність за порушення виборчого законодавства України. Правовий статус народного депутата України. Особливості правового статусу депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим. Особливості правового статусу депутата місцевої ради.

13. Конституційна система органів державної влади та місцевого самоврядування України Поняття державного органу України і його конституційний статус. Принципи організації і діяльності державних органів. Система органів державної влади. Поняття і юридична природа місцевого самоврядування. Система місцевого самоврядування та його принципи. Конституційно-правовий статус органів місцевого самоврядування та їх повноваження. Матеріально-фінансова база місцевого самоврядування. Гарантії місцевого самоврядування.

14. Основи адміністративного права України Поняття та предмет адміністративного права України. Джерела адміністративного права. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Державне управління. Поняття і сутність державного управління. Принципи державного управління. Методи і форми державного управління. Державне управління і виконавча влада. Державна служба. Поняття і правовий статус державних службовців. Адміністративно-правові відносини. Сутність та ознаки адміністративних правовідносин. Суб'єкти адміністративного права. Адміністративне деліктне право. Поняття, ознаки та склад адміністративного правопорушення. Адміністративна відповідальність. Поняття та види адміністративних стягнень.

15. Основи цивільного права України Поняття та предмет цивільного права України. Джерела цивільного права. Цивільний кодекс України. Цивільно-правові відносини. Майнові та особисті немайнові відносини. Суб'єкти та об'єкти цивільно-правових відносин. Фізична особа. Цивільна правосуб'єктність. Цивільна правоздатність та цивільна дієздатність. Види цивільної дієздатності. Юридична особа. Ознаки юридичної особи. Види юридичних осіб. Зміст цивільно-правових відносин. Захист цивільних прав людини. Право власності. Форми власності. Суб'єкти права власності в Україні. Зобов'язальне право. Система зобов'язального права. Суб'єкти та об'єкти зобов'язань. Зміст зобов'язань. Підстави виникнення та припинення зобов'язань. Поняття цивільної угоди та цивільного договору. Поняття цивільної угоди та цивільного договору купівлі-продажу, майнового найму (оренди). Договір позики. Поняття спадщини. Спадкування за законом і за заповітом. Перша та друга черга спадкоємців.

16. Основи кримінального права України

Поняття і система кримінального права України. Загальна характеристика Кримінального кодексу України. Поняття та ознаки злочину. Види кримінальних покарань. Поняття неосудності. Кримінальна відповідальність неповнолітніх.

17. Основи трудового права України Поняття та предмет трудового права України. Система трудового права. Поняття та структура трудових правовідносин. Джерела трудового права. Кодекс законів про працю України. Колективний договір. Поняття колективного договору. Поняття колективної угоди. Зміст колективного договору. Поняття трудового договору. Сторони трудового договору. Зміст трудового договору. Види трудових договорів. Трудова книжка. Контракт. Порядок укладення контракту. Зміст контракту. Підстави для припинення трудового договору. Розірвання трудового договору з ініціативи працівника. Розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу. Робочий час. Поняття робочого часу. Види робочого часу. Час відпочинку. Поняття часу відпочинку. Види

часу відпочинку. Поняття щорічної відпустки та її види. Додаткові відпустки. Особливості умов праці жінок та молоді. Трудова дисципліна. Поняття трудової дисципліни. Поняття та зміст обов'язку. Правові методи впливу на працівника. Заохочення. Дисциплінарна відповідальність. Поняття дисциплінарного проступку. Поняття та види дисциплінарного стягнення. Матеріальна відповідальність. Поняття та види дисциплінарної відповідальності сторін трудових правовідносин. Індивідуальні і колективні трудові спори. Порядок розгляду індивідуальних трудових спорів. Комісія з трудових спорів.

18. Основи сімейного права України Сімейний кодекс України. Поняття шлюбу, умови та порядок його укладення. Підстави та порядок розірвання шлюбу. Визнання шлюбу недійсним. Майнові права подружжя. Опіка та піклування.

19. Засади правоохоронної діяльності Поняття та ознаки правоохоронної діяльності. Органи прокуратури. Органи внутрішніх справ. Державна податкова служба. Служба безпеки України. Інші правоохоронні органи України. Поняття та засади виявлення та розслідування злочинів.

20. Засади правосуддя та судочинства

Правосуддя в Україні. Поняття, основні ознаки та принципи. Поняття судочинства. Цивільне судочинство. Цивільний процесуальний кодекс України. Господарське судочинство. Господарський процесуальний кодекс України. Кримінальне судочинство. Кримінально-процесуальний кодекс України. Особливості провадження в кримінальних справах про злочини неповнолітніх. Конституційне судочинство.

21. Засади правозахисної діяльності Поняття правозахисної діяльності. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. Юстиція України. Нотаріат в Україні. Адвокатура в Україні.

22. Основи житлового права України Житловий кодекс України. Види житлового фонду. Порядок надання житла. Договір житлового найму.

Відповідальність наймача за невиконання договору житлового найму.
Приватизація державного житлового фонду.

23. Законодавство про соціальний захист та охорону здоров'я в Україні

Поняття і види пенсій. Статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок чорнобильської катастрофи. Статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту. Основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні. Державний захист сім'ї й дитинства.

24. Основи земельного та екологічного права України

Загальна характеристика Земельного кодексу України. Право власності на землю. Поняття і види землекористування. Порядок вирішення земельних спорів. Відповідальність за порушення земельного законодавства. Правова охорона навколишнього природного середовища та поняття екологічного права. Права та обов'язки громадян. Складові природно-заповідного фонду. Правові засоби охорони атмосферного повітря і тваринного світу.

25. Основи господарського права України

Господарське право України: поняття і предмет правового регулювання. Підприємство як організаційна форма господарювання. Державні та комунальні унітарні підприємства. Господарські товариства. Підприємства колективної власності. Приватні підприємства. Інші види підприємств. Об'єднання підприємств. Громадянин як суб'єкт господарювання. Майнова основа господарювання. Корпоративні права. Господарські зобов'язання. Відповідальність за правопорушення у сфері господарювання. Галузі та види господарської діяльності. Зовнішньоекономічна діяльність. Спеціальні (вільні) економічні зони.